

II. Római gyermekkor.

Cola di Rienzo neve a saját (*Nicola*) és atyja (*Lorenzo*) keresztnévének népies rövidítéséből van összetéve, s szinte jelzi már népi családból való származását. Lorenzonak, akinek vezetékeve talán Gabrini volt, vendégfogadója volt közel a Tiberishez, a mai S. Bartolomei dei Vaccinari-utcában, melynek 87. számú házát 1872-ben emléktáblával jelölték meg: „*Qui presso nacque l'ultimo dei tribuni, Cola di Rienzo*“. A Ponte Rotto melletti Casa di Pilatot azonban tévesen tartják az övének. E városrész főútját ma via Arenulának hívják, de a kerület elnevezése megtartotta a szót mindeztideig XIV. századi alakjában s a falakon elhelyezett márványtáblácskák most is „Rione Regola“-t jeleznek. A zsidótemplom, mely kissé lejjebb, bizonyára a mai helyén emelkedett, getto-jelleget kölcsönzött utcáinak. Az előkelő szállók nem is ezen a tájon, hanem valamivel odébb, a Campo di Fiori terén álltak. Rienzo vendégfogadója alig számlálhatott többet néhány vendégszobánál és egy ivónál, hol a gazda a bort mérte. A csekély keresethez Cola édesanyjának kellett hozzájárulnia azzal, hogy mosni járt.

A kocsmá bejárata felett a Savelli-család címere függött. A XIV. századi Róma alig 40.000 főt kitevő, Pincio, Aventinus és Tiberis közt tömörülő lakossága ugyanis néhány hatalmas főnemesi család érdekszférája közt oszlott meg. A Kapitólium alja a Tiberisig Luca Savellié volt. A Quirinale lejtőitől a Porta del Popoloig a Colonnák uralkodtak. Házuk a Marcello-téren volt, ott, ahol ma a Corso Umberto elején a San Marcello-templom áll. Erődítményül az Augusteot, Augusztus császár síremlékét építették ki. A Campo di Fiori és a Sant Angelo híd között viszont az Orsiniék hatalmaskodtak az Angyalvár falai közül.

A felsorolt családok versengése valóságos toronyerdőt épített a város e területén. VIII. Bonifác pápa új családja azzal küzdötte magát velük egyenrangúvá, hogy a Kapitólium alján dacoló és később Nero tornyaként emlegetett Milicia-tornyot szerezte meg a Gaetaniak részére. E toronyerdőt az oroszlántest körvonalait mutató városfal tornyai szegélyezték. „*Roma habet formam leonis*“, mondták és rajzolták az akkori leírások.

Cola 1313 áprilisában vagy májusában születhetett. Ezt saját későbbi kijelentéseiből következtethetjük. Hogy édesanyja mikor halt meg és Lorenzo mikor volt kénytelen fiát anagnii rokonaihoz küldeni, nem tudjuk. De úgy sejtjük, hogy a gyermek első zsenge emlékei Rómához fűződtek s kicsi korában, ha rövid ideig is, élte a Tiberis-parti római gyerekek vidám utcai életét. Apja vendégfogadójától néhány lépésre, a szemben fekvő San Bartolomeo-sziget partján sorakoztak a hajómalmok. Kissé arrébb ott

volt a San Tommaso-templom terecskéje, mely azóta a Cenci-palota udvarába olvadt. A közeli halpiac a Marcellus-színház mellett folytatódott a többi piaccal a Kapitólium aljáig. Rajta egy kis templomocská állt Augusztus Octavia-porticusának gyönyörű oszlopsorába építve, melyet akkoriban Jupiter temploma maradványainak néztek s mely mellett egykorúnak látszó ház márványtáblácskáján ma is olvasható a felírás: „*S. Angeli in Foro Piscium*“. Pár lépésre volt ez Lorenzo kocsmájától. Talán ezért ragaszkodik Cola egész életében annyi szeretettel hozzá. Falára szimbolikus freskót festtet; benne gyűjti össze híveit, mikor a hatalom átvételére indul; uralma utolsó napján éjjel-nappal zokog a „*Sant Agnolo*“ harangja; Szent Symphorosát, kinek ereklýeit oltára alatt őrizték, még fogságából is példaként emlegeti gyermekeinek! Tribunus korában alkalmasint azért bízik különösképpen ennek a kerületnek hűségében s azért választja férfiaiból testőrségét, mert régi játszótársai vannak közöttük. Piacnapon hány-szor szaladhattak el a Marcello-színház falai mellett a Kapitólium alján őrzött oroszlán ketrecéig, mely az oroszlanalakú várós jelképes állataként őrizte a domb tetején elterülő tornyos és várszerű szenátusi palotát. Nagy szerepet kap majd ez az oroszlán későbbi életében: ketrece előtt hirdetteti ki a tribun halálos ítéleteit, s előtte öli meg a nép őt magát. De akármerre mozdul atyja házából, az antikítás nagy emlékei fogadják mindenütt: a halpiac „Jupiter-temploma“, a Marcellus-színház, valamivel odébb, a kapitóliumon túl, az elhagyott, omladozó fórum. Hatalmas, nemmes vonalaik öntudatlanul belevésődnek a gyermek lelkébe.

Az aranyvilág azonban nem tartott sokáig. Giacomo Lumbroso úgy gondolja, hogy Rienzo kocsmájának előkelő látogatói — nemesek, papok, s köztük névleg is ismerünk egy „*quidam romanus vir nobilis, nomine Onufrius de Ilpernis*“-t, aki Cola kijelentése szerint atyjának barátja volt s akinek létezése oklevél-szerűen is kimutatható — figyelmesekké lettek a kisfiú nyílt és eszes válaszáira és rebeszelték az apát, küldje az anyátlan árvát anagnii rokonaihoz. Van ott jó püspöki iskola. Rokonainál, családi felügyelet alatt ott tanulhatna.

III. Anagnii iskolaévek.

A Vita szavai szerint, Cola „*ifjúkorában ékesszóláson nevelkedett: jól tudta a grammatikát, még jobban értett a szónoklástanhoz, az auctorokat jól ismerte*“. Mivel atyja 1334-ben bekövetkezett haláláig, huszonegyedik életévéig Anagniban tartózkodott, tudásának elemeit csakis itt szerezhette. E feltevésnek nem mond ellent az, hogy később IV. Károly császárhoz írott levelében azt állítja, hogy az Abruzzok e Rómához közel fekvő városkájában úgy élt, mint „*paraszt a parasztok között*“, sem az, hogy egy elkeseredett pillanatában felkiált, bár ne hagyta volna el soha városkáját, egész életében szántott, szőlőt metszett, gyümölcsöt ottott volna. Ekkor már az eke mellől közhivatalra elhívatott Cin-